

ПРО ЗРОСТАННЯ КІЛЬКОСТІ ЗЛОЧИНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕРЕРОБЛЕНОЇ ГАЗОВОЇ ТА СТАРТОВОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

OF INCREASED CRIME FROM USING RECYCLED GAS AND FIREARMS HOMEPAGE

Мельник Р.В.,
к.ю.н., головний судовий експерт
відділу дослідження та сертифікації зброї
Державний науково-дослідний інститут МВС України

Гамера В.А.,
старший судовий експерт
відділу дослідження та сертифікації зброї
Державний науково-дослідний інститут МВС України

Голдинський І.А.,
старший судовий експерт відділу балістичного обліку
Державний науково-дослідний інститут МВС України

У статті розглянуті основні питання щодо необхідності вивчення найбільш поширених нових зразків вогнепальної зброї, перероблених стартових та газових пістолетів і револьверів, їх видів та способів переробки, а також виявлення фактів її переробки під час проведення обов'язкової реєстрації та перереєстрації зброї.

Ключові слова: перероблені стартові та газові пістолети та револьвери, саморобний ствол, видалення перетинки або втулки, патрони, реєстрація та перереєстрація зброї.

В статье рассмотрены основные вопросы о необходимости изучения наиболее распространенных новых образцов огнестрельного оружия, переделанных стартовых и газовых пистолетов и револьверов, их видов и способов переделки, а также выявления фактов его переделки при проведении обязательной регистрации и перерегистрации оружия.

Ключевые слова: переделанные стартовые и газовые пистолеты и револьверы, самодельный ствол, удаление перепонки или втулки, патроны, регистрация и перерегистрация оружия.

The basic question of the need to study the most common new models of firearms, processed and starting gas pistols and revolvers of types and methods of processing and the need to identify the facts processed during the mandatory registration and re-registration of weapons.

Key words: recycled starting and gas pistols and revolvers, homemade barrel, removing the membrane or bushing, registration and re-registration of weapons.

Щороку збільшується кількість злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами не смертельної дії як вітчизняного, так й іноземного виробництва. В Україну постійно ввозять нові зразки зброї іноземного виробництва, у т. ч. нарізної короткоствольної, мисливської, спортивної.

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності правильного криміналістичного дослідження зазначеної категорії зброї, визначенні найпоширеніших способів переробки пістолетів та револьверів, за допомогою яких найчастіше вчиняються злочини, а також вирішення проблеми боротьби із незаконним обігом вогнепальної зброї на території України. Однією з важливих і необхідних умов є її реєстрація та згодом перереєстрація з проведенням експериментального відстрілу згідно встановлених вимог чинного законодавства.

Значний внесок у дослідження теоретичних проблем криміналістики та судової експертизи зробили вчені-криміналісти України та інших держав: Т. В. Авер'янова, І. А. Алєєв, Л. Ю. Ароцкер, О. Ф. Аубакіров, Р. С. Белкін, В. В. Бірюков, А. І. Вінберг, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Г. І. Грамович, Ф. М. Джавадов, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. О. Коновалова, М. В. Костицький, І. І. Котюк, І. Ф. Крилов, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, О. М. Моїсєєв, Ю. Ю. Орлов, О. Р. Росинська, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, І. Я. Фрідман, В. Г. Хахановський та ін.

У різні періоди окремі аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї досліджували: В. Ф. Гушин,

М. М. Зюскін, Б. М. Єрмоленко, А. В. Кокін, В. М. Ладін, В. К. Лисиченко, Б. М. Комаринець, Ю. В. Мішин, Л. Ф. Саврань, І. О. Сапожников, Є. І. Сташенко, Є. М. Тихонов, О. І. Устинов, В. Ф. Черваков, Б. І. Шевченко. В Україні за останнє десятиліття дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з цієї проблематики захистили В. В. Арешонков, А. В. Кофанов, Я. В. Новак, С. О. Торопов, Т. В. Тютюнник.

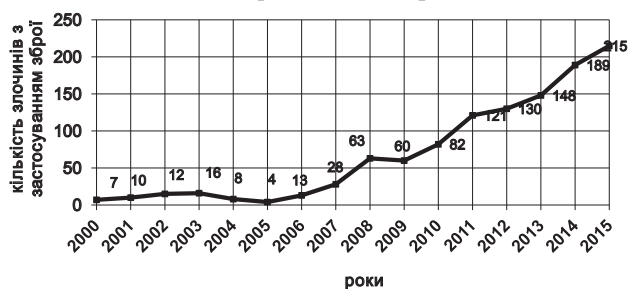
Станом на 01 січня 2016 року на обліку в Центральній кулегільзотетці Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України (далі – ДНДЕКЦ МВС України) зареєстровано 891 нерозкриті злочини (у т. ч. вбивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, розбійні напади), учинених із використанням перероблених стартових і газових пістолетів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами «несмертельної дії». Так, якщо у 2005 році на обліку перебувало лише чотири нерозкритих злочини, то у 2006 році – 13, 2007 році – 28, 2010 році – 82, 2011 році – 121, 2012 році – 130, 2013 році – 148, 2014 році – 189 та 2015 році – 215.

Так, у порівнянні з 2007 роком у 2015 році кількість зазначених злочинів, зросла майже в 7 разів (Таблиця № 1).

За останні роки набули широкого розповсюдження та перебувають у вільному продажу пістолети виробництва Туреччини, які, згідно з маркувальними позначеннями, класифікують як сигнальні (стартові). Такі пістолети провозять через кордон без проведення належної сертифікації відповідними органами. Також спостерігається стала тенденція щодо збільшення кількості осіб, які виявляють бажання придбати їх.

Таблиця № 1

Кількість злочинів, вчинених з використанням перероблених стартових та газових пістолетів і револьверів, а також пістолетів і револьверів, призначених для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами «несмертельної дії»

В експертній практиці найбільш поширені перероблені стартові пістолети «Zoraki», «Atmaka», «Kral», «Blow», «Ekol», «Акгер» виробництва Туреччини, перероблені газові пістолети «Walter Super P – 35» та «Valtro – 85 Combat» виробництва Німеччини, а також пістолети, призначені для відстрілів набоями, спорядженими металевими снарядами несмертельної дії «ROHM RG – 88» виробництва Німеччини.

Такі пістолети можуть бути двох типів конструкції: із заглушеним металевим незйомною заглушкою каналом ствола; зі ствольною втулкою, яка може легко вилучатися з каналу ствола, через що їх відносять до категорії вогнепальної зброї [1].

Спрощена конструкція пістолетів зі зйомною ствольною втулкою, доступна ціна та можливість вільного придбання у неспеціалізованих торговельних закладах зумовлюють попит серед різних верств населення. Особливості конструкції таких пістолетів, зокрема ствола, дозволяють швидко і технічно нескладно переробку з категорії сигнальних (стартових) у вогнепальну зброю (найчастіше викручують заглушки з дульної частини каналу ствола звичайним побутовим інструментом без внесення незворотних змін, а в деяких випадках замінюють ствол).

Переробляють майже всі моделі газових пістолетів, установлюючи саморобний ствол, видаляючи одну чи кілька перетинок або втулок.

Отже, такі пістолети дозволяють провадити постріли патронами калібру 9 мм Р.А., спорядженими гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії (Терен-3Ф, ПНД-9П, Терен-3П, Форт-Р, АЕ-9 тощо) або саморобними патронами, встановлюючи шротини діаметром майже 6,2 мм у холості (шумові патрони). При цьому швидкість польоту снарядів під час стрільби саморобними патронами становить 300 м/с, внаслідок чого пістолети мають достатню для ураження людини питому кінетичну енергію стріляних куль і належать до категорії нестандартної вогнепальної зброї [2].

На територію України останніми роками великими партіями надходить зброя західних фірм, яка за зовнішнім виглядом і конструкційними особливостями багато в чому подібна до газових пістолетів і револьверів, але стріляє патронами, спорядженими шротом, як правило, діаметром від 1–2 мм. Сама по собі газова зброя як вітчизняного, так й іноземного виробництва, незважаючи на зовнішню схожість з бойовими зразками, а іноді й будучи точною їх копією, не належить до вогнепальної і призначена для активного захисту та оборони людини від нападу. Переробка газових пістолетів і револьверів для застосування босприпасів має кримінальний характер і змінює їх призначення. Такі зразки зі зброї самозахисту перетворюються на бойову (використовувану для злочинних цілей), набуваючи критерії вогнепальності, зброярності та надійності, обов'язкові для віднесення

будь-якої зброї до вогнепальної. За зовнішнім виглядом вона майже не відрізняється від газової, але на ній відсутнє клеймо «РТВ». Клеймо «РТВ» на затворі або на рамі зброї іноземного виробництва свідчить, що ця модель пройшла випробування на відповідність вимогам безпеки у Федеральній службі фізико-технічного контролю (м. Браушвейг, Німеччина) – однієї з провідних лабораторій у Європі з випробування на безпеку ручної вогнепальної зброї та зброї самооборони [3].

Розробники методики криміналістичного дослідження газових пістолетів і револьверів розглядають їх як вид зброї несмертельної дії, призначеної для тимчасового виведення з ладу живої сили викиданням газодимної хмари із суміші речовин сльозоточивої чи дратівної дії за рахунок вибухового загоряння порошу або речовини, що його замінює [4].

Відповідно до ДСТУ 78-41003-97 газовою є зброя, призначена для викидання суміші сльозоточивої та дратівної дії із застосуванням газового патрону.

У 90-х роках минулого століття через недосконале правове врегулювання питань обігу зброї на територію України ввезено велику кількість газових пістолетів і револьверів, які за своїми конструктивними особливостями не відповідають вимогам до такої категорії зброї, можуть легко перероблятися під бойовий патрон, а деякі види (це стосується й певних зразків вітчизняного виробництва) дозволяють стріляти боєприпасами без будь-якої переробки.

Найчастіше вилучають перероблені газові пістолети моделей 6П37 (ГЖ-78) і 6П42 (ГЖ-79), а також револьвери «Гран» і «Страж» виробництва Росії.

З вилученої саморобної зброї безсумнівними лідерами є однозарядні пістолети спрощеної конструкції, т. зв. пістолети-ручки калібру 5,6 мм. Їх кількість, що надходить на дослідження, а також типівість конструкції дозволяють з певністю стверджувати, що з розряду атипової сформувався самостійний тип вогнепальної зброї спрощеної конструкції. Крім пістолетів-ручок значного розповсюдження набули саморобні пістолети, револьвери, пістолети-кулемети та ін. Найпоширеніші калібри – 5,6 мм під патрони калібрівого запалення і 9 мм – пістолетні патрони до ПМ [5].

Чимало зброї переробляється злочинцями з таких поширених моделей газових пістолетів і револьверів іноземного виробництва, як Valtro-85 Combat, Walther Super P-35, ME-38 та ін. Принцип роботи ударно-спускового механізму, а також основні конструктивні характеристики частин (за винятком стволів) пістолетів ГЖ-78 та ГЖ-79 майже не відрізняються від ПСМ і ПМ відповідно, тобто їх легко можна переробити для стрільби патронами калібру 5,45 мм та 9 мм відповідно. Зі зброї самозахисту газові пістолети і револьвери перетворюються у зброя вбивства, тому інформація про злочини з її застосуванням займає дедалі більше місця у статистичних даних Міністерства внутрішніх справ України [6].

Як правило, факти переробки виявляються під час реєстрації або перереєстрації зброї.

Необхідність проведення обов'язкової реєстрації та перереєстрації зброї спрямовано, насамперед, на запобігання подібних ситуацій шляхом здійснення контролю за обліком зброї (наявність у власників), своєчасного виявлення випадків її переробки (переобладнання), а також підозри щодо законності використання, зберігання, переобладнання та здійснення у подальшому відповідних перевірок за криміналістичними обліками, у т. ч. балістичними – кулегільзотеками та ін.

Однією з умов проведення власниками перереєстрації зброї є її контрольний відстріл (згідно з Інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 вересня 2009 року № 390) [7].

Загалом контрольному відстрілу підлягає нарізна мисливська, гладкоствольна, спортивна та нагородна вогнепальна, газова зброя та зброя «несмертельної дії», яка:

– перебуває в особистому користуванні громадян та на об'єктах дозвільної системи (у процесі реєстрації та переєстрації);

– виготовляється на підприємствах України, ввозиться з-за кордону та призначена для реалізації на території України (перед її реалізацією);

– підлягала переробленню або ремонту із заміною (змінною) слідоутворюючих деталей.

Для проведення контрольного відстрілу зброю приймається виключно спеціалістом з дослідження зброї ДНДЕКЦ чи НДЕКЦ МВС України, який перед початком відстрілу обов'язково перевіряє:

– відсутність тріщин, ум'ятин, дефектів, що можуть вплинути на безпеку використання зброї;

– відсутність ознак раніше проведеного ремонту основних частин зброї (ствола, затвору тощо);

– справність затвору та ударника в його каналі, відсутність заклинювань та ін.

Однією з важливих і необхідних умов є її реєстрація та згодом переєстрація з проведенням експериментального відстрілу згідно встановлених вимог чинного законодавства. Адже багаторічний досвід експертів свідчить, що у переважній більшості випадків саме незареєстровану зброю піддають переробці, роблять з неї обриси, продають чи використовують її в інших злочинних цілях. Звісно, трапляються випадки, коли у злочинних цілях використовують і зареєстровану відстріляну зброю, та це швидше винятки.

Дійсно, як свідчить експертна практика, наявність у названих пістолетів і револьверів ударно-спускового механізму, руків'я тощо дозволяє шляхом заміни ствола або виготовлення для нього вкладного ствола, розсвердлюванням патронників у газових пістолетах і револьверах надати їм стану, коли вони цілком або частково втрачають колишнє цільове призначення, але набувають бойового: із них стають можливі постріли унітарними набоями, набоями роздільного спорядження або патронами-замінниками, для ураження снарядами живої цілі, насамперед людини.

Для того, щоб розслідувати злочин, вчинений із застосуванням переробленої вогнепальної зброї, необхідно мати чітке уявлення про таку зброю: які були внесені зміни до її конструкції, з якої зброї (пристрою) вона була перероблена, які частини та механізми в ній замінені (виготовлені), чи придатна вона для проведення пострілів та механізм утворення слідів.

Відсутність у повному обсязі навчальної та довідкової літератури із зазначеної тематики створює низку труднощів експертам-криміналістам у їх практичній діяльності. Ускладнюють ситуацію й обмеженість доступу фахівців до спеціалізованої літератури, а також застарілі джерела або взагалі їх відсутність.

Потребу окремої уваги й розроблення нових актуальних методик проведення судово-балістичних досліджень. Незважаючи на існування значної кількості методичних розробок у галузі судово-балістичних досліджень, постійна поява нових зразків зброї і переробок об'єктів у вогнепальну зброю обумовлюють потребу створення сучасних науково-методичних матеріалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігнат'єв І. В. Конструктивні особливості деяких пістолетів та револьверів виробництва Туреччини : метод. лист / І. В. Ігнат'єв, А. В. Лопушанський, Д. Є. Щирба. – К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2009. – 19 с.
2. Мельник Р. В. Щодо необхідності розробки довідників для ідентифікації вогнепальної зброї / Р. В. Мельник // Криміналістичний вісник. – 2010. – № 1. – С. 192–195.
3. Михальов В. О. Спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії / В. О. Михальов, С. Д. Бернацький, Ю. Г. Сіденко. – К. : РВВ МВС України, 2000. – 16 с.
4. Бернацький С. Д. Методика криміналістичного дослідження газових пістолетів та револьверів / С. Д. Бернацький, В. О. Михальов, Г. В. Прохоров-Лукін. – К., 2000. – 8 с.
5. Назаров В. В. Проблемы борьбы с незаконным оборотом огнестрельного оружия в Украине / В. В. Назаров // Криміналістичний вісник. – 2002. – № 4. – 223 с.
6. Мельник Р. В. Певні особливості криміналістичного дослідження саморобної та переробленої зброї / Р. В. Мельник // Криміналістичний вісник. – 2014. – № 1 (21). – С. 197–202.
7. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 вересня 2009 року № 390 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>